

ÉLŐKÉPEK

A Királyi Szépművészeti Múzeum, hála az unió nyolcadik főbiztosa, Hugo Leroy művészet iránti rajongásának, Brüsszel és az unió egyik legfényesebb és legfontosabb helyévé vált, éjjel-nappal mozgalmas élet zajlott benne. A főbiztos előszeretettel tartózkodott az olyan, általa kedvelt mesterek, mint Bosch, Memling, idősebb Brueghel, a holland iskolát képviselő Rembrandt és Frans Hals, a francia Watteau, David és Ingres vagy a brüsszeli szimbolisták alkotásai között, ezért egy idő után a hivatalát és ezzel együtt az unió államéletének a központját is az egykori királyi palotából ebbe az épületbe helyezte át. A szemlélődő vendégekre szabott központi csarnok bejáratnál szemközti, hátsó része a Loire menti kastélyok szalonjainak és a Bourbon királyok tróntermének keverékévé változott. Értő szemek és kezek a berendezést a római világbirodalom ízlését idéző empire stílusú bútorokból válogatták össze, mely stílust egykoron a napóleoni császárság saját dicsőségére alkotta meg. Az érett antikvitás életformáját színpadiasan utánzó, hűvös pátoszt sugalló faragott oroszlán- és sasfejekkel díszített, fegyvercsendélettel, fáklyával, babérággal, koszorúkkal dekorált fekvőhelyek, fotelek, karos- és támlásszékek, konzolasztalok, pamlagok vörös perzsaszőnyegeken nyugtatták az antik oszlopokat, pilléreket, oroszlánmancsokat utánzó lábaikat.

– Az éjjeli őrjárat! Hát nem csodálatos!?

A sima képű, csontkeretes szemüvegű, dandyfrizurás, diplomatakék öltönyös férfi lelkesedését csak mérsékelt formában osztotta az unió hadseregének tisztii egyenruháját viselő társa, aki mellette állt a csarnok végében. A középkorú, huszárbajszos, őszülő halántékú férfi óvatosan bölintott.

– Valóban az.

A főbiztos nem elégedett meg a klasszikus festészet remekeinek csodálatával, miközben további darabokkal gazdagította a gyűjteményt, de előszeretettel keltette életre a festményeken ábrázolt jeleneteket. Az előkészületekből úgy tűnt, ezúttal Rembrandtnak az amszterdami polgárok lövészegyletét megörökítő mesterművére kerül majd sor.

– Mire fel ez a harciasság? A múlt héten, ha jól emlékszem, még Bacchus-jeleneteket adott elő – bökött az egyenruhás az állával a még csak lassan formálódó élőkép buggyos nadrágot, bőrzekét, csatos cipőt, térdig érő bőr-

csizmát, mellvértet, széles karimájú kalapot vagy vassisakot viselő, kezükben muskétát, pikát szorongató szereplőire.

Az öltönyös mosolyra fakadt.

– Aggódik Brüsszel közbiztonságáért?

– Azért aggódhat is – jegyezte meg az egyenruhás hűvösen.

A tisztet Heinrich von Schäfernek hívták. Tábornoki rangban a város parancsnoka volt, bár hatalma már csak Brüsszel kormányzati negyedére korlátozódott. Von Schäfer régi német katonacsaládból származott. Ősei emlékéhez híven, akik két világégésben, majd némi undorral, ámde a kötelességükről soha meg nem feledkezve, az azokat követő pacifista kormányok alatt bátran szolgáltak, maga is kivette a részét az első orosz–ukrán háborúból, ahol önkéntesként harcolt. A homlokán húzódó, repesz okozta sebhely a régi dicsőségre, az arcán árkokká mélyülő ráncok a jelen gondjaira emlékeztették, valahányszor tükörbe nézett. De hol volt már ez a régi dicsőség, és hol volt már a birodalom! Előbb Hispánia és Lusitania veszett el. Lázadó muszlimok e tartományok helyén saját államot alapítottak, hogy néhány év múlva már Galliát fenyegezzék, ahol időközben a félelem és az anyagi létbizonytalanság egy minden eddiginél nagyobb lázadást robbantott ki. A déli határok sem voltak biztonságban. Az Itáliai-félszigetet a Szicíliai Emírség zaklatta rablóportyáival. Brüsszelben is teljes volt a zűrzavar. Az egykori középkori városfal helyén felépült erődgyűrűn túl, a külvárosok dzsungelében arab és keresztény milíciák néztek farkasszemet egymással. Csak keleten, Pannóniában és azon túl nem gyúltak még tüzek. De a hamu alatt ott is izzott a parázs. A helyi politikusok mind többet beszéltek a dicső múltról, az önállóságról és az ahhoz vezető elszakadásról, meg a régi nemzetállami határok helyreállításáról.

– Egyébként kinek az ötlete volt, hogy a külvárosba vezesse ezt a bohócbandát? – kérdezte von Schäfer. – Egyáltalán nem tudom garantálni, hogy élve visszajönnek.

A kék öltönyös, csontkeretes szemüveget viselő férfi a főbiztos titkára és egyben bizalmasa volt. Mivel az élőképek iránt táplált szenvedélye Hugo Leroy szinte minden idejét és energiáját lekötötte, az államügyek intézése gyakorlatilag órá maradt. Unió-szerte nem volt olyan jelentős döntés, melyben Arnal Chevalier-nek ne lett volna benne a keze, ha ugyan a főbiztos helyett nem ő maga hozta meg azokat.

Von Schäfer és Chevalier már hosszú évek óta szolgálták az egymást egyre sűrűbben váltó főbiztosokat, miközben kölcsönös tisztelettel viseltet-

tek a másik iránt. A tábornok távol tartotta magát a politikától, cserébe a titkár sem ütötte bele az orrát katonai ügyekbe.

Chevalier hűvös hangon válaszolt.

– Az enyém. Én tanácsoltam neki. És ha valóban önnek lesz igaza – vetett egy sokatmondó, bizalmas pillantást a tábornokra –, vagyis hamarosan elveszítjük a főbiztosunkat, nos, akkor nagy feladatok várnak ránk, barátom. Úgyhogy most komolyan meg kell kérdezniem, ebben az esetben számíthatok-e önre mint a haditanács új elnökére?

Von Schäfer még egy pillantást vetett a lassacskán az eredeti festmény másává formálódó élőképre, aztán sóhajtva bólintott.

– Nagyszerű! – kiáltott fel megkönnyebbülve Chevalier.

Ám a tábornok nem osztozott a vállát veregető titkár örömeiben.

– Nem akarom elrontani a kedvét, kedves barátom, de a galliai felkelők vészesen közelednek, és nincs elég csapatunk hozzá, hogy a városon kívül megállítsuk őket. Ha elfogad tőlem egy tanácsot, sürgősen elkezdjük megszervezni Brüsszel védelmét, de talán még jobb lenne, ha visszavonulnánk a keleti tartományokba, hogy ott gyűjtsünk erőt a felkelés leverésére.

Ámde úgy tűnt, Chevalier kedvét aznap senki és semmi sem ronthatja el. A hangja a rossz hír ellenére is nyugodt maradt. Sokatmondóan mosolygott, és úgy beszélt, mint aki közben tartja az eseményeket.

– Szó sem lehet róla, hogy itt hagyjuk Brüsszelt! Senkinek sem engedjük át a várost! – jelentette ki harciasan – Egyébként – mosolyodott el könnyed hangnemre váltva – már felvettem velük a kapcsolatot. A vezérüket, természetesen a főbiztos nevében, kineveztem Gallia biztosának, a többiek európai parlamenti képviselői címet kapnak.

– És elfogadták? – kérdezte a tábornok.

– Természetesen. A forradalmárok is csak politikusok. Igaz, manapság a legrosszabb fajtából való politikusok, akiknek sem pénzük, sem hatalmuk nincs, miközben csak erre fáj a foguk. Így aztán könnyen megvásárolhatók.

Fülsiketítő dörrenés vetett véget a titkár és a tábornok beszélgetésének. A hatalmas csarnok falai visszaverték és felerősítették a lövés hangját. Chevalier ijedten összerezzen a váratlan zajra, amit a tábornok elnéző mosollyal nyugtázott. A polgárőrök majd négyszáz éve vászonra vitt, már korukban is megmosolyogni való lelkesedése, miután a fotósok kedvéért néhány másodpercre egyetlen életképpé merevedett, most mozgásba lendült. Dobok peregtek, muskéták durrogtak, a levegőben pikák imbolyogtak. Egy loncsos kutya, melyet külön az élőkép kedvéért szállítottak oda a sintértelepről, vad ugatásba kezdett. Pillanatok alatt mindent beborított a puskaforrás, ám golyók

helyett a fojtásnak használt rongy cafatjai hullottak alá, konfettiesőként borítva be a terem minden szegletét.

A kibontott zászló alatt menetelő, füstfelhőbe burkolózott csapatot Rembrandt remekművének központi alakja, a néhai Cocq kapitány bőrébe bújó főbiztos vezette.

*

– Menet, állj!

A főbiztos harsány vezényszavára az életre keltett őrző megtorpant Chevalier és Von Schäfer előtt. Az unió első embere előlépett.

– Barátaim, ennél nagyszerűbb napot el sem tudok képzelni arra, hogy életre keltsük e csodálatos festményt – mutatott az üvegplafon felett ragyogó felhőtlen, kék égre, mely valóban felettébb ritka a földnek ezen a tájékán.

A tábornok szinte köpte a szavakat.

– Nem gondolja, hogy inkább éjjel kellene ezt előadni?

– Nem! Egyáltalán nem! – tiltakozott a főbiztos jobbán álló muskétás. – Az éjjeli őrző névvel és a közhiedelemmel ellentétben nem egy éjszakai jelenetet ábrázol. Az eredetileg Frans Banning Cocq kapitány milíciájáról cím nélkül készült festmény katonái valójában nappal indulnak járőrözni. Rembrandt azt a pillanatot örökítette meg, amikor a polgárőrök kilépnek a kaszárnya sötétjéből a nappali fénybe. Az *Éjjeli őrző* címet a francia forradalom után Hollandiába bevonuló francia katonák adták neki, akik a sárga lakk és a rárakódó piszok miatt hitték úgy, hogy éjszakai jelenetet ábrázol.

– Maga az, igazgató úr?

Chevalier csak most, hogy az levette széles karimájú kalapját, ismerte fel az izzadó homlokát kendővel törölgető, lőporfüstös arcú, fegyverét szorongató férfit a múzeum főigazgatóját.

– A hitelesség kedvéért fekete lőport használunk – adott magyarázatot a múzeumigazgató helyett a főbiztos, utalva amannak szinte felismerhetetlenségig maszatos arcára.

*

– Semmi gond, uraim, úgy is kifáradtam, ennek a dög nehéz flintának a cipelésében, hogy a fülsiketítő zajról, amit kiad, már ne is beszéljünk.

Miután a főbiztos vezetésével az őrző kimasírozott a múzeum főbejáratán, hogy előbb a kormányzati negyedben, majd a külvárosok utcáin mu-

tassák meg a polgároknak, hogy készen állnak a harcra, amennyiben a város szabadsága veszélybe kerülne, a titkár és a tábornok hármában maradt a Chevalier kérésére hozzájuk csatlakozó igazgatóval.

– Igazgató úr, örülök, hogy összefutottunk! Már korábban is kerestem. Szeretnék öntől tanácsot kérni.

– Parancsoljon, Chevalier úr, miben tudok segíteni?

– Nos, arról lenne szó, hogy jómagam is szeretném a kormányzati negyed és a parlament tagjait egy élőképpel lenyűgözni. Egy olyan alkotást szeretnék életre kelteni, ami egyszerre fejezi ki a diadalt magát, valamint a diadalt kivívó férfiú erényét, mely alkalmassá teszi őt a kormányzásra. Ehhez szeretném a szakértelmét igénybe venni.

– Nahát... nahát... most aztán igazán meglepett a titkár úr. Ilyen feladatot eddig csak a főbiztos úrtól kaptam – ingatta hitetlenkedve a fejét az igazgató.

A titkár nyájasan elmosolyodott, és mint a kígyó az egeret, úgy bővölte tekintetével az igazgatót.

– Most viszont én... illetve – pillantott a tábornokra – mi kérjük.

Von Schäfer bólintása elég is volt, hogy az igazgató ne ellenkezzen tovább. Olyan képet vágott, mint aki mindent ért. Nyomban készségessé vált.

– Igazán megtisztelnék a bizalmukkal. Nos, ami az élőképet illeti – folytatta komoly, megfontolt tudóshoz illő arccal –, ismerve korunkat és az Európai Parlamentben uralkodó politikai nézetet, talán a francia forradalom témájában kellene valamit keresnünk.

Chevalier horkant egyet.

– Csak semmi forradalom, kérem! Csak semmi forradalom! Éppen a felfordulást akarjuk elkerülni, nem pedig fokozni! Ez itt nem Párizs! Ez Brüsszel! Az unió fővárosa, aminek, ha a világ a feje tetejére is áll, állandóságot kell sugároznia!

Az igazgató megvakarta az állát.

– Értem. Tehát a kép árasszon pompát és nyugalmat.

Chevalier bólintott.

– Valami olyanra lesz szükségünk, ami egyszerre nagyszabású, pompás, fenséges és mégis békés – fűzte tovább a gondolatait az igazgató.

– Akad ilyen?

– Egy pillanat türelmüket kérem! – intette csendre a titkárt az igazgató, miközben ornyergét masszírozta.

– Azt hiszem, megvan a megoldás – nézett fel jó percnyi gondolkodás után mosolyogva.

- Igen? – húzta fel a szemöldökét Chevalier.
- Mit szólnának Rubenshez?
- Bővebben?
- Talán az lesz a legjobb, ha nemcsak beszélek róla, de egyben meg is mutatom.

Az igazgató a buggyos térnadrág zsebéből izgatott mozdulatokkal előkötorta a mobilját, majd rövid kutakodás után feléjük fordította a képernyőt.

– Rubensnek a Medici-sorozathoz hasonló, ahhoz méltó képsort kellett festenie a *IV. Henrik tetteinek* szentelt témakörben, amelyet ugyancsak a Luxembourg-palotába szántak. Sajnos, a sorozatot soha nem fejezte be, mivel Medici Máriát ezerhatszázharmincban száműzték Franciaországból. Ám abból az öt, még befejezetlen darabból, amelyek fennmaradtak, kétségkívül a firenzei Uffiziben őrzött két jelenet a legjelentősebb. A sorozat ama darabja, melyet most bátorkodom az önök figyelmébe ajánlani, *IV. Henrik diadalmas párizsi bevonulását* ábrázolja. A festmény fő mondanivalója az uralkodó és az ő erényeinek szimbolikus megdicsőítése, amit a képi világ szándékosan kapcsol Róma dicsőségéhez, amikor a királyt római császárként mutatja be. A kompozíciót felismerhetően Mantegna *Caesar diadalmenete* és a római reliefek triumphus-jelenetei ihlették. Az igazi érett barokk érzelmi meggyőzőereje...

Idáig jutott az igazgató hovatovább kisebb műelemzésnek is beillő mondanivalójában, amikor Chevalier a maga elnéző, halk, ám mégis ellentmondást nem tűrő hangján közbevágott:

– Köszönöm, professzor úr, ennyi elég is lesz! Engem már ezzel is teljesen meggyőzött – hajolt meg szívére tett jobb kézzel.

Az igazgató fellelegzett.

– Őszintén örülök.

– Tábornok – fordult Chevalier von Schäfer felé –, önnek mi a véleménye?

Von Schäfer tekintetét rabul ejtette a harci szekéren Caesarként vonuló *IV. Henrik* és a kíséretét alkotó ünneplők lelkes csoportjait ábrázoló festmény – valami megmozdult benne. A régi időkre gondolt, és szótlanul újraélte képzeletében az ágyúk dőrejét, hallotta a haldoklók sikolyát, látta az ukrainai erődvárosok betonromjait, érzékelte a harcok szünetében megülő vibráló csöndet, a hazatérés lármáját, élvezte a győzteseknek kijáró pompát, a friss tavaszi szélben hullámozó zászlótenger látványát, érezni vélte a menetelő lábuk elé fektetett virágszőnyeg bódító illatát. Öreg, törődött arca belepirult a lányok feléje dobott csókjainak emlékébe. Hosszú pillanatokat

töltött el a múlt labirintusában, és csak a titkár többszöri sürgetésére tudott megszólalni.

A hangja fátyolos volt a váratlanul rátörő emlékektől, de a gondolatai tiszták és céltudatosak.

– A hadtörténeti intézetből előkerítünk néhány régi páncélt. Lovakat a rendőrségtől, római öltözéket pedig a színházból szerzünk. A statiszták a katonáim lesznek.

– Nagyszerű – dörzsölte össze a kezét Chevalier. – Akkor mindent megbeszéltünk. Én megyek, megírom a beszédemet, tábornok, ön kezdje meg az élőkép előkészítését! Az igazgató úr majd segít önnek a kompozícióban.

A tábornok elfintorodott.

– A beszéddel ne fáradjon! – mondta komor, elszánt arccal, mint aki valamilyen nagy és végzetes elhatározásra jutott, majd ellentmondást nem tűrő hangon ekként folytatta: – Azt ajánlom inkább – pillantott a nyitva álló főbejárat felé, ahonnan a múzeum előtt éppen a külváros felé masírozó őrjárat csörömpölése hallatszott –, hogy csatlakozzon derék főbiztosunkhoz.

– Tábornok, miket beszél itt össze? – értetlenkedett hebegve Chevalier.

Von Schäfer nem pazarolta magyarázkodásra az idejét. Kivette a dermedten álló múzeumigazgató kezéből a muskétát, a kalapját levette a fejéről, és a titkárába nyomta.

– Fegyvert váll-ra! Hát-ra arc! Menet! – pattogtak a vezényszavak.

A frissen kapott muskétáját szorongató titkár összerezzen a kemény, parancsoló hangra. Önkéntelenül is vigyázzba vágta magát, de nem mozdult. Ijedt tekintettel, segítség után kutatva, kétségbeesetten forgatta a szemét, ám a teremben rajtuk kívül csak a tábornok testőrei tartózkodtak.